

Incesu Kanyonu ve Kybele Kabartması

Incesu Canyon and Kybele Embossing

Yerel adı Uzunçeçit olan Incesu Kanyonu 12 km uzunluğundadır. Antik adı Scylax olan Çekerek Irmağı'nın geçtiği kanyonun her iki yanında yükselen kayalar üzerinde Hellenistik Dönem (M.Ö. 2.yüzyıla) tarihlenen duvar kalıntıları, halk tarafından mağara olarak adlandırılan merdiven basamaklı su sarnıçları, ahşap hatlı oyukları vardır.

Kanyonun 1 km. içerisinde, kaya bloğu üzerine yapılmış 1,5 metre yükseklikte Kybele kabartması bulunmaktadır. Karşısında yüksek kayalar üzerinde yer alan kaleye bakar durumda ve bir taht üzerinde oturduğu düşünülen tanrıça, sol elinde bir aslan yavrusu tutmaktadır. Incesu kanyonundaki Kybele kabartması, Anadolu'da Hellenistik Çağa tarihlenen Kybele kabartmalarının en büyüğüdür.

Incesu kanyonu tarihi ve doğal güzelliklerinin yanı sıra doğal yaşam alanı olarak birçok hayvan ve bitki topluluğuna ev sahipliği yapmaktadır. Bölgeye has bitki ve hayvan türleri mevcuttur. Tarihi ve doğal güzellikleri bir arada sunan kanyon içerisine yapılan 1,5 km'lik çelik kontrüksiyon yaya parkuru ile Kybele Kabartması her mevsim de ziyarete uygundur.

Kapılıkaya Kaya Mezarı / Hellenistik Dönem
Kapılıkaya Rock Tomb / Hellenistic Period

Gerdek Kaya Mezarı /M.Ö. 2. yüzyıl (Hellenistik Dönem)
Gerdek Rock Tomb/ 2. Century (B.C.) Hellenistic period.

İskilip Kaya Mezarları
İskilip Rock Tombs

Hıdırlık Camii ve Sahabe Türbeleri

Hıdırlık Mosque and Sahaba Mausoleums

Hıdırlık Mevkiinde yer almaktadır. Rivayete göre Hz.Peygamberin dostlarından ve ona hizmet edenlerden Suheybi Rumi' ye saygı nişanesi olarak yaptırılan eski caminin üzerine Hidroğlu Hayrettin tarafından 1889'da yaptırılmıştır. Caminin içindeki türbede sahâbeden Suheybi Rumi ve Ubeyd (Ubud) Gazi Makamları; Caminin batısında, bahçe içinde yer alan türbede ise Kerebi Gazi Makamı bulunmaktadır.

Süheyb-i Rumi (R.A.)

Aslen Yemenli olup Ammar Bin Yasir ile birlikte Müslüman olmuştur. Bedir savaşına katılanlar arasında olduğu belirtilmektedir. 71 yaşlarında iken İstanbul'un fethi için giden İslam ordusunda yer almış, dönüşte Çorum civarında rahatsızlanarak hicretin 40. Yılında vefat etmiştir.

Ubeyd-i Gazi (R.A.)

Aslen Yemenli olduğu ve Hicret'in 40. Yılında İstanbul'un fethi için giden İslam ordusu içerisinde yer aldığı, Çorum civarında bir çarpışma esnasında şehit olduğu rivayet edilmiştir.

Kereb-i Gazi (R.A.)

Pehlivan, şair ve hatip olarak tanınmaktadır. Hz. Peygamberin (sav) huzurunda Hz. Ali'nin de bulunduğu bir ortamda Müslüman olmuştur. Kadisiye Savaşında İranlılara karşı gösterdiği büyük mücadelesi tarih kitaplarında ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır. Hicretin 40. Yılında İstanbul'un fethi için giden İslam ordusunda yer almış, Çorum civarında şehit düşmüştür. Yiğitliği ve kahramanlığı ile halk arasında efsaneleşmiştir.

It is located in Hıdırlık district. Reputedly, it was built on the old mosque by Hidroğlu Hayrettin in 1889 as a reverence to Suheybi Rumi who was one among the companions of prophet Mohammed and the people who served for him. The tombs of Suheybi Rumi and Ubeyd (Ubud) Ghazi, who are companions of the Prophet Mohammed, are situated inside the mosque, and the tomb of Kerebi Ghazi is situated in the garden on the west side of the mosque.

Süheyb-i Rumi (R.A.)

Originally from Yemen, he converted to Islam along with Ammar Bin Yasir. He is told to be amongst those who participated in the battle of Badr. At the age of 71 he joined the Islamic army moving to conquer Istanbul, and passed away on the return route in Çorum in the 40th year of the hejira.

Ubeyd-i Gazi (R.A.)

Rumoured to originally be from Yemen and to have participated in the Islamic army moving to conquer Istanbul in the 40th year of the hejira, and to have been martyred in a battle near Çorum.

Kereb-i Gazi (R.A.)

Known as a wrestler, poet and preacher. He converted to Islam before the Hazrat Prophet Mohammed also in the presence of Hazrat Ali. His great struggle against the Iranians in the Battle of Qadisiyah is depicted in detail in history books. He joined the Islamic army moving to conquer Istanbul in the 40th year of the hejira, and was martyred near Çorum. He has become a legend amongst the people with his bravery and heroism.

Osmançık Kalesi ve Osmançık Koyunbaba Köprüsü
Osmancık Castle and Osmancık Koyunbaba Bridge

Çorum Saat Kulesi
Çorum Clock Tower

Çorum Ulu Camii
Çorum Ulu Mosque

Karayanık Şelalesi
Karayanık Waterfall

Çorum Kalesi
Çorum Castle

Hitit Yürüyüş Yolu, Kızılırmak Havzası Gastronomi ve Yürüyüş Yolu
The Hittite Road, Kızılırmak Basin Gastronomy and Walking Track

Barış Şehri
ÇORUM
The city of peace

İletişim Bilgileri / Contact Information

Valilik : 0. 364. 213 10 01 - 224 08 57

İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü,

Tel:0. 364. 213 85 02 -213 47 04

Faks: 0. 364. 212 05 10

E-mail : iktm19@kultur.gov.tr

Web : www.corumkulturturizm.gov.tr

Çorum Müzesi : 0. 364. 213 15 68

Alacahöyük Müzesi : 0. 364. 422 70 11

Boğazköy Müzesi : 0. 364. 452 20 06

ÇORUM
İL KÜLTÜR ve TURİZM
MÜDÜRLÜĞÜ

ÇORUM

Çorum Müzesi

Çorum Museum

1968 yılında açılan Çorum Müzesi yeni binasında 2003'de ziyarete açılmıştır. "Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı" olarak tescillenmiş olan müze binasında, birbirinden bağımsız Arkeolojik ve Etnografik teşhir salonları mevcuttur.

Arkeoloji salonunda, Kalkolitik Çağ, Eski Tunç Çağı, Hitit, Frig Helenistik, Galat, Roma ve Bizans dönemi eserleri sergilenmektedir. Etnografya salonu, Selçuklu ve Osmanlı dönemi eserlerinin sergilenmesinin yanı sıra Çorum'a özgü bakırcılık, leblebicilik ve kahvehane kültürünü yansıtan çağdaş müzecilik anlayışına uygun olarak canlandırılmıştır.

Çorum, İç Anadolu'nun kuzeyi ile Orta Karadeniz bölgesinin iç kısımlarında yer almaktadır. İç kesimde dağların oluşturduğu doğal geçitler Orta Anadolu ile olan bağlantıyı kolaylaştırmıştır. Bu nedenle Çorum bölgesi, Eski Tunç çağından (M.Ö. 3000) günümüze kadar Orta Anadolu ile kültürel bir bütünleşme içine girmiştir.

Çorum bölgesinde en eski yerleşim Kalkolitik Çağ'a aittir (M.Ö.6000-3000). Eski Tunç Çağında Anadolu'nun bu gün için bilinen adı "Hatti Ülkesi" idi. M.O. 2000'den itibaren Anadolu'ya gelen Hititler de yeni yurtlarından bahsederken "Hatti Ülkesi" ismini kullanmışlardır.

Hatti dili konuşanlar, Hititlerden önce, Anadolu'nun sakinleriydi ve yüksek kültürün sahipleriydi. Çorum, Hititlerden sonra Frig, Roma ve Bizans hakimiyetine girmiştir.

Çorum, Anadolu'nun 1071'de Malazgirt Savaşıyla Selçuklu hakimiyetine girmesinin ardından Danişment Ahmet Gazi tarafından 1075 yılında Türk hakimiyetine alınmıştır. Bu tarihten sonra Türk hakimiyetinde kalan Çorum, camileri, kaleleri, saat kuleleri, köprü ve sivil mimari örnekleri ile Selçuklu, beylikler ve Osmanlı döneminin izlerini günümüze kadar taşımıştır. Çorum; köklü tarihi, doğal güzellikleri, farklı tatları ve gelenekleriyle açık hava müzesi gibidir.

The city of Çorum is found at the intersection of Central Anatolia and Central Black Sea regions. Natural passages formed by mountains ease the connection of the city with Central Anatolia. This is the reason why the Çorum area has integrated culturally with the Central Anatolian civilizations since Early Bronze Ages (3000 B.C.).

The oldest settlement area in Çorum was established during the Chalcolithic Age (6000-3000 B.C.). During the Early Bronze Age, the name of the Anatolian land was called the "Hattian State". Since 2000 B.C., newcomers to the land also named this place as the "Hittite State".

The original speakers of the Hattian language were the occupants of Anatolia before the establishment of the Hittite Empire, and they were from a high culture. Çorum was ruled under the Frigs, Romans and the Byzantines after the Hittites.

Çorum was first conquered by the Seljuks in 1071 through the Malazgirt war, and then fell into the domination of Turks in 1075, after being conquered by Danişmend Ahmet Gazi. The city holds the traces of the feudal and Ottoman periods in architectural structures such as mosques, fortresses, clock towers, bridges and other civil buildings.

ALACAHÖYÜK

Alacahöyük Sfenksli Kapı / Alacahöyük Sphinx Gate

1835 yılında W.G. Hamilton tarafından keşfedilen Alacahöyük, farklı dönemlerde yapılan ve hala devam eden kazı çalışmaları ile gün ışığına çıkarılmaktadır. Döneminin önemli bir kült ve sanat merkezi olan Alacahöyük'te 4 uygarlık çağı açığa çıkarılmıştır. Şehre giriş kapılarında olan sfenksli kapı ve her iki tarafındaki duvarlara işlenmiş olan rölyefler Hitit dönemi eserleridir. Sağ tarafta ki sfenksin iç yüzeyinde ayaklarında tavşan bulunan çift başlı kartal rölyefi bulunmaktadır.

Alacahöyük, discovered by W.G. Hamilton in 1835, is brought to the light thanks to the excavations carried out in different periods and still going on. Four civilizations showed up in Alacahöyük, which was an important culture and art center of its period. Sfenksli kapı (Sphinx Gate), one of the entry gates of the city, and reliefs embossed on the walls on both sides are the works from the Hittite period. There is a two-headed eagle relief with rabbits on its foot in the inner surface of the sphinx on the right side.

Alacahöyük Eski Tunç Çağı hanedan mezarları
Dynastic graves of Alacahöyük, (Early Bronze Age)

Hatti Uygarlığı'nın aydınlanmasında büyük katkıları olan Alacahöyük Eski Tunç Çağı hanedan mezarları bu çağın en önemli buluntularıdır. Intramural (şehir içi gömme) mezarlar özel olarak ayrılmış bir alanda toplanmıştır. Dört yanı taşla örülmüş dikdörtgen mezarlar, ahşap hatıllarla kapatılmış, damları üzerine kurban edilmiş siğir başları, bacakları yerleştirilmiştir. Güneş kursları, hayvan ritonları, altın, gümüş, elektrom, bakır, tunç, demir ve değerli taşlardan oluşan zengin ölü hediyeleleri, mezarların hanedana mensuplarına ait olduklarını göstermektedir. Alacahöyük mezarlarında bulunan bu önemli eserler günümüzde Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesinde sergilenmektedir.

Dynastic graves of Alacahöyük, having considerable contributions in the enlightenment of the Hattian Civilization, are the most significant findings of the Early Bronze Age. Intramural graves are within an area specially designated. Rectangle graves all sides of which are surrounded with stones are closed with bonding timbers and heads and legs of the sacrificed bovines are placed on their roof. Rich dead gifts like sun disks, animal rythons, gold, silver, electron, copper, bronze, iron and precious stones shows that they belong to dynasty. These important pieces found in Alacahöyük graves are exhibited in Ankara Museum of Anatolian Civilizations.

Alacahöyük Müzesi

Alacahöyük Müzesi, Alaca ilçesi Alacahöyük beldesinde yer almakta olup, Çorum'a 45 km uzaklıktadır. Alacahöyük'te ilk yerel müze, 1940 yılında açılmıştır. 1982 yılında örenyeri içerisindeki binaya taşınan müze 2011 yılında yeniden düzenlenmiştir.

1935 yılında başlayan Alacahöyük kazılarında açığa çıkarılan eserler, kazı başkanlarının adlarının verdiği salonlarda sergilenmektedir.

Alacahöyük Museum

The Alacahöyük Museum, about 45 km from Çorum, is located in the village of Alacahöyük, district of Alaca. The first local museum at Alacahöyük was opened in 1940. After being moved to a building complex within the site compound, the museum was completely renewed in 2011.

The objects uncovered since the beginning of the Alacahöyük excavations in 1935 are displayed in several exhibition halls that are bearing the names of the site's excavators.

HATTUŞA / HATTUSHA

Hitit İmparatorluğu'na M.Ö. 17. ile 13. yüzyıllar arasında başkentlik yapan Hattuşa 1986 yılında UNESCO Dünya Mirası listesine dahil edilmiştir. Hattuşa ismi Hattus sözcüğünden yani Hatti insanların verdiği orijinal addan gelir. Hattuşa çok geniş bir alana yayılmıştır. Yapılan kazılarda 5 kültür katı ortaya çıkmıştır. Bu katlarda Hatti, Asur, Hitit, Frig, Galat, Roma ve Bizans dönemlerinden kalıntılar bulunmuştur. Kalıntılar Aşağı Kent, Yukarı Kent, Büyük Kale, Yazılıkaya'dan oluşmaktadır.

Hattusa having been the capital of the Hittite Empire between 17th and 13th centuries B.C. was included in UNESCO's World Heritage List in 1986. The name Hattusa comes from the word Hattus, the original name given by the Hattians. Hattusa was spread on a very large area. 5 layers of culture were found in the excavations. Remains from the Hattian, Assyrian, Phrygian, Galatia, Roman and Byzantine periods were found in these layers. Remains consist of Aşağı Kent, Yukarı Kent, Büyük Kale and Yazılıkaya.

Yer Kapı, Hattuşa'nın en ilginç kalıntılarındandır. Kesik pramit biçimli bu oluşumun en üstünde ortada yer alan Sfenksli Kapı ve bunun hemen altında Hattuşa'nın bugün içinden geçilebilen tek 71 metre uzunluğunda ve 3 metre yüksekliğindeki poterni (tünel) vardır.

Yer Kapı is one of the most interesting remains of Hattusha. There is Sfenksli Kapı (the Sphinx Gate) in the middle on the top of this frustum pyramid shaped form and under that takes place the 71 meters and height of 3 meters. only potern (hidden tunnel) that can be passed through today.

Hitit Sur Rekonstrüksiyonu
Reconstruction of the Hittite walls

Hitit İmparatorluk döneminde (M.Ö. 14. yy.) şehir yaklaşık olarak altı kilometre uzunluğunda belirli aralıklarla yüksek kulelerle desteklenen surlarla çevrilidir. Şehrin farklı semtlerine giriş, surlara açılmış anıtsal kapılardan sağlanıyordu. Çoğu günümüze kadar oldukça sağlam durumda gelmiş olan dış yüzünde aslan yontuları bulunan Aslanlı Kapı ve iç yüzünde, silahlı tanrının bulunduğu Kral Kapı, bunların en önemileridir.

In the period of Hittite Empire (14th century B.C.), the city was surrounded by walls reinforced with high towers at certain intervals in the length of approximately six kilometers. Entry to the different quarters of the city was from monumental gates. Aslanlı Kapı (the Lion Gate) with lion sculptures on its outer surface and Kral Kapı (the King Gate) having the armed god are the most important ones among the gates having reached to our day in a sound condition.

Aslanlı Kapı
Lion Gate

Tanrı Şarruma ve Kral İV Tuthaliya
God Sharruma and King Tuthaliya IV

Yazılıkaya Kaya Tapınağı

Hattuşa'nın en etkileyici kutsal mekanı şehrin biraz dışında yer alan, yüksek kayalıklar arasına saklanmış Yazılıkaya Kaya Tapınağı'dır. Özellikle ilkbahardaki yeni yıl kutlamaları için kullanılan bu açık hava tapınağında, ülkenin önemli tanrı ve tanrıcaları sıra halinde kayaya kabartma olarak işlenmiştir.

Yazılıkaya Rock Temple

The most impressive sacred place of Hattusa is Yazılıkaya Rock Temple which is slightly far from the city center and hidden between the rock cliffs. The important god and goddess of the country are respectively embossed on the rock in this open air temple which is used for the new year celebrations especially in spring.

Boğazköy Müzesi

Müze, Boğazkale ilçe merkezinde yer almaktadır. 12 Eylül 1966 yılında açılan müze, 2011 yılında yeniden düzenlenmiştir. Müzede, Hitit başkenti Hattuşa kazılarında açığa çıkarılan eserler sergilenmektedir.

Boğazköy Museum

The Boğazköy museum is located 82 km southwest from Çorum, in the district of Boğazkale. The museum, displaying excavation finds from the Hittite capital of Hattusha, opened on September 12 1966 and was completely refurbished in 2011.

Boğazköy Sfenksi

1906 yılında kazı çalışmalarına başlanılan Boğazköy-Hattuşa kazılarının ilk yıllarında Hitit arşivine ait çok sayıda çivi yazılı tablet ve iki sfenks açığa çıkarılmıştır. Yapılan yeni düzenlemelerle sfenksler Boğazköy Müzesinde sergilenmektedir.

The Boğazköy Sphinx

In the first years since 1906 when excavations officially started in Boğazköy-Hattusha, a huge number of cuneiform tablets and two sphinx statues were unearthed. Sphinxes exhibited in the Boğazköy Museum with the new regulations.

ORTAKÖY-ŞAPINUVA

Hitit Devletinin önemli idari merkezlerinden biri olan Şapinuva Ortaköy, Çorum'un 53 km. güney doğusundadır. Hitit Çağında, hem siyasi hem de coğrafi konumu nedeniyle stratejik bir noktada yer alan şehir, önemli bir askeri ve dini merkezdir.

Şapinuva-Ortaköy is located in southeast, 53 km far from Çorum. It was one of the important administrative centers of the Hittite Empire. The city, which was located on a strategic point owing to its both political and geographical location, is an important military and religious center.

